

denis ¹⁾. Thans valt wel niet meer te klagen, dat dit vak wordt verwaarloosd. En al laat de kennis ook nog vaak te wenschen over, de belangstelling is toch bijna algemeen.

Verontschuldiging of zelfs verklaring zal het dan ook wel niet noodig hebben, dat ik thans, voor de tweede maal tot het houden eener rede geroepen, wederom over kerkrecht tot u spreken ga, en dan wederom zooveel mogelijk met historische toelichting ²⁾. In het laatste jaar had ik mij bijzonder bezig te houden met de Nederlandsche Synoden van de 16^e eeuw ³⁾; met die samenkomsten, die in vollen zin constitueerende vergaderingen waren, en bij welke een aanzienlijk deel van haar arbeid dus aan kerkelijke regeling was toegewijd. En omdat nu eene belangrijke vraag is, welke beteekenis aan die regeling toekomt, terwijl juist in onzen tijd deze vraag ook belangstelling vindt, achtte ik het niet ondienstig, te dien aanzien eenige opmerkingen aan u voor te stellen, of m. a. w. u te bepalen bij *de geldigheid van de oude Kerkenordening der Nederlandsche Gereformeerde Kerken*.

Tot uwe geruststelling zij hier aanstonds bijgevoegd, dat ik uw geduld niet te veel op de proef zal stellen; althans niet, voor zoover dit geschieden zou door de poging om mijn onderwerp uit te putten. Daarvoor is het zonder twijfel van te grooten omvang. Wat ik u wensch aan te bieden, zijn slechts eenige beschouwingen over de hoofdzaken die daarbij in aanmerking komen. En om dat geregeld te doen, vragen we achtereenvolgens, *waarom, voor wie, in welken zin en in welke mate*, bij de oude ordening onzer Kerken van geldigheid sprake kan zijn.

Het is van algemeene bekendheid, hoe de Nederlandsche Gereformeerde Kerken aan hare Kerkenordening gekomen zijn. Zij is

¹⁾ Het zal wel geene aanwijzing noodig hebben, dat dit in de eerste plaats te danken is aan den arbeid van C. Hooijer, die in 1865 de „Oude Kerkordeningen van de Nederlandsche Hervormde gemeenten” uitgaf, met eene korte geschiedenis van het ontstaan en van de lotgevallen dezer kerkenordeningen. Thans, na bijna 25 jaren, zou er in dat werk zeker menige verbetering zijn aan te brengen; maar het heeft toch zóóveel verdiensten, en het was en is nog van zóóveel nut, dat de schrijver hier, eershalve, wel uitdrukkelijk mocht genoemd worden.

²⁾ De hierboven bedoelde eerste rede, in 1882 gehouden en uitgegeven, was over „Het Kerkverband der Nederlandsche Gereformeerde Kerken, gelijk dat gekend wordt uit de handelingen van den Amsterdamschen Kerkeraad in den aanvang der 17^e eeuw.”

³⁾ Nl. om voor de, thans reeds ontbonden, Marnix-Vereeniging de uitgave te bewerken van haar laatste Deel (Serie II, Deel III), dat in Juli 1889 verschenen is onder den titel: „Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw.” Waar in volgende noten naar dit werk te verwijzen is, zal het kortelijk als „Nederlandsche Synodale Acta” worden aangehaald.